

Написано от Христо Христов
Неделя, 08 Януари 2012 17:48

Предстоящата проверка на комисията по досиетата за принадлежност към Държавна сигурност на ръководните лица на вероизповеданията в България, предизвика паника и известна съпротива сред част от духовниците в Светия Синод на Българската православна църква (БПЦ).

Много пъти през последните седмици в общественото пространство беше задаван въпроса защо само от Светия синод реагираха по този начин?

Дали действително държавната власт в резултат на приетия от тройната коалиция и опозицията преди цели пет години закон за досиетата, се намесва в делата и независимостта на църквата или просто с отварянето на архивите на ДС българското общество с огромно закъснение ще добие представа колко зависими от репресивния апарат на БКП са били висшите архиереи?

Тази неделя ви представям едно от най-стойностните и задълбочени изследвания по темата за църквата при комунизма – книгата на младия историк Момчил Методиев „Българската православна църква между вярата и компромиса“.

„През комунистическия период Българската православна църква е управлявана от трима патриарси – патриарх Кирил, патриарх Максим и агент ПАТРИАРХ. Може да звучи парадоксално, но последният не е само събирателен образ на агентите на

Написано от Христо Христов
Неделя, 08 Януари 2012 17:48

Държавна сигурност сред висшето духовенство, а реален псевдоним на един от най-известните, включително и в посткомунистическия период, митрополити на БПЦ". С тези думи Момчил Методиев започва увода си към най-задълбоченото изследване за църквата по времето на тоталитарния комунистически режим, от промените насам.

Не бързайте обаче да си изградите погрешната представа, че това е книга, за агентите на ДС сред духовенството. Макар в нея да става ясна самоличността на редица агенти сред висшия църковен клир, скрити зад псевдонимите в архивите, целта на изследването е друга. А именно да отговори на въпроса какви са били истинските отношения между църквата и комунистическата държава? Дали църквата е била репресирана от властта организация или е казионна структура в периода след 9 септември 1944 г.?

-

За да стигнете до отговора авторът дава възможност на читателя да се запознае както с малко известни на широката общественост подробности за политиката на БКП към църквата, така и да проследи процесите и взаимоотношението между църквата и държавата в различните периоди на комунистическия режим.

„Целта на държавната политика при комунизма е да обезличи църквата като институция и да я заличи като значим обществен фактор”, пише Момчил Методиев. Тази цел е постигната чрез компрометиране на църковния клир и приобщаването му към партията, а също така и чрез налагане на недоверие в обществото към църквата като институция и от друга страна към православната вяра.

Според автора голяма част от съвременното обществено мнение към църквата се дължи на целенасочената пропаганда при комунизма.

В книгата са разграничени три основни периода, маркирани със съответни висши партийни решения за отношението към църквата. Първият период започва формално през 1946 г. с програмната реч на Георги Димитров, произнесена по време на честването на 1000-годишнината на Св. Иван Рилски в Рилския манастир. В нея партийния лидер одобрява прилаганата дотогава репресивна политика към църквата и заклеймяването ѝ като вражеска за партията институция.

Вторият период започва през 1957 г., когато репресиите са заменени с административен натиск, целящ пълното обезличаване на църквата. В този период атеистичната пропаганда се институционализира, като акцентът е поставен върху налагането на

„научните идеи за създаването на света” и създаването и разпространението на новите граждански ритуали. Показателно за тази тенденция е решението на Секретариата на ЦК на БКП „За по-нататъшно подобряване на работата за атеистичното възпитание на трудещите се” от декември 1966 г. В него е констатирано, че „у нас религията все още има влияние, в една или друга степен, сред не малка част от трудещите се”. С партийното решение е активизирана атеистичната държавна политика.

Третият период започва през 1974 г., когато започва масирана кампания за налагане на новите граждански ритуали (подкрепени в книгата със статистически данни).

В отделни глави авторът е разгледал църквата при екзарх Стефан до началото на 50-те години, случващото се по времето на патриарх Кирил и патриарх Максим.

Определен интерес ще предизвикат страниците, посветени на избора на Максим за патриарх през 1971 г. Този избор е предопределен с решение на Политбюро на ЦК на БКП, в което се посочва: „За глава на БПЦ да се предложи кандидатурата на Ловешкия митрополит Максим. Възлага се на председателя на Комитета по църковните въпроси при МВНР др. Михаил Кючуков да извърши необходимата подготовка за осигуряване на избора на митрополит Максим за патриарх на БПЦ”.

В книгата подробно са проследени дейността и проблемите на Българската епархия в Америка и Австралия, а също така и на манастира „Зограф” в Света гора.

Изследването е изградено на широка основа архивни източници – архив на МВНР, архив на Първо главно управление на ДС, Държавния архив, Църковноисторически архив и институт. Книгата съдържа и богато илюстрирано приложение.

Без съмнение „Между вярата и компромиса” е книга, която ще обогати познанията ви за комунистическата епоха и църквата и следва да я притежавате в своята библиотека. Горещо ви я препоръчвам.

Момчил Методиев: Българската православна църква между вярата и компромиса

Написано от Христо Христов
Неделя, 08 Януари 2012 17:48

Момчил Методиев, „Между вярата и компромиса”, Институт за изследване на близкото минало, изд. „Сиела”, 2010 г., 651 страници.